

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет філології

Кафедра слов'янських мов

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ до слов'янської філології

Освітня програма	<u>Українська мова і література</u>
Спеціальність	<u>035 Філологія</u>
Спеціалізації	<u>035.01 Українська мова і література</u>
Галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u>

Затверджено на засіданні кафедри
слов'янських мов
Протокол № 1 від “27” серпня 2019 р.

м. Івано-Франківськ - 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вступ до слов'янської філології
Викладач (-і)	Доктор філолог. наук, проф. Лесюк Микола Петрович Канд. філолог. наук, доцент Лазарович Ольга Миколаївна
Контактний телефон викладача	59-60-63
Е-mail викладача	olha.lazarovych@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS (90 годин)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php
Консультації	Консультації проводяться за графіком кафедри слов'янських мов
2. Анотація до курсу	
<p>У процесі вивчення курсу “Вступ до слов'янської філології” передбачається засвоєння найголовніших історико-мовних процесів у різних групах слов'янських мов, набуття вмінь критично і творчо розглядати відомі в історичній мовознавчій науці погляди на проблемні та дискусійні питання походження слов'янських мов, формування літературних мов, виникнення письма та книгодрукування у слов'ян, розвиток славістичної думки в Україні та за кордоном тощо. Значну частину часу відводиться на ознайомлення з: праслов'янською мовою, фонетичними змінами в системі голосних праслов'янської мови, фонетичними процесами в системі голосних праслов'янської мови, які пройшли внаслідок дії закону відкритого складу, фонетичними процесами в системі приголосних праслов'янської мови, зокрема, явищем палаталізації з j та перед голосними переднього ряду, наслідками цих змін та процесів у різних слов'янських мовах. Розглядаються основні тенденції формування граматичних категорій у праслов'янській мові та порівнюється лексичний склад сучасних слов'янських мов, спільне та відмінне у походженні лексичних одиниць.</p> <p>В результаті прослуховування пропонованого курсу студенти вчать застосовувати набуті знання і вміння при вивченні історико-лінгвістичних курсів, таких як старослов'янська мова, історія мови, історична граматики мови, історія літературної мови, діалектологія, а також інших філологічних дисциплін.</p> <p>Курс “Вступ до слов'янської філології” дає можливість здобувачам вищої освіти у діалозі культур пізнавати слов'янські народи, їх мову, традиції, формуватись як національно-мовна особистість, котра здатна творчо, вільно самовиражатись рідною мовою у різних сферах людського спілкування, пропагувати її та вміти порівнювати з іншими слов'янськими мовами</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>“Вступ до слов'янської філології” має на меті створення лінгвістичної бази для подальшого вивчення української та слов'янських мов і філологічних дисциплін, дати уявлення про праслов'янську та різні слов'янські мови, про слов'ян у давні часи, висвітлити питання походження і розвитку писемності та книгодрукування у слов'ян, познайомити з історією та сучасним станом слов'янської філології; навчити студентів аналізувати мовні особливості споріднених мов, співставляти, проводити паралелі, з'ясовувати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки щодо походження та історії розвитку мов, всебічне розуміння мовних явищ не ізольовано, а у зв'язках з відповідними явищами в споріднених мовах. Активізувати самоудосконалення мовних навиків, розширення лінгвістичного світогляду студентів, розвиток мовного чуття</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	

У процесі вивчення курсу “Вступ до слов’янської філології” передбачається засвоєння найголовніших історико-мовних процесів у різних групах слов’янських мов.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку української мови та інших слов’янських мов.

Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

Набуття вмінь критично і творчо розглядати відомі в історичній мовознавчій науці погляди на проблемні та дискусійні питання, робити самостійні логічні висновки на основі сучасних наукових даних, зокрема фактів суміжних та інших наук.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (при вивченні історико-лінгвістичних курсів, таких як старослов’янська мова, історія мови, історична граматика мови, історія літературної мови, діалектологія, а також інших філологічних дисциплін).

Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12 годин
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 годин
самостійна робота	60 годин

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	035 Філологія	1	Вибірковий ВНЗ

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Тема 1. Філологія як комплекс лінгвістичних дисциплін. Текст – „вихідна реальність” філології.</p> <p>1. Філологічні науки і дисципліни. Зв’язок філології з іншими дисциплінами.</p> <p>2. Філологія як комплекс лінгвістичних дисциплін. Філологічні науки і дисципліни: мовознавство, літературознавство, фольклористика, археографія, палеографія, текстологія. Текст – „вихідна реальність” філології.</p> <p>3. Слов’янська філологія як галузь філологічних знань. Слов’янська філологія – складова частина</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов’янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 7-15.</p> <p>2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ, 2000. С.7-11.</p> <p>3. Семиног Оксана. Вступ до слов’янської філології. С. 4-9.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела	5 балів	Згідно з електронним розкладом

слов'янознавства. Компоненти слов'янознавства і слов'янської філології					
<p>Тема 2. <i>Історія давніх слов'ян. Релігія у слов'ян. Християнство у слов'ян.</i></p> <p>1. Давні слов'яни та їх прабатьківщина. Відомості давніх істориків про слов'ян.</p> <p>2. Сучасні точки зору на походження і прабатьківщину слов'ян. Археологічні дані про історію слов'ян. Життя давніх слов'ян за даними їх мови. Проблема етногенезу слов'ян.</p> <p>3. Поширення слов'янського етносу на протязі I тисячоліття н.е. Заселення слов'янами Балканського півострова. Слов'яни та їх сусіди. Трихотомія слов'янського мовного масиву за територіальними і власне мовними ознаками.</p> <p>4. Релігія у слов'ян. Християнство у слов'ян. Територіальні й етнічні сфери православ'я, католицизму і протестантизму. Іслам у південних слов'ян</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник Київ: Академія, 2013. С. 34-129.</p> <p>2. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.). Курс лекцій //За ред. В.І. Ярового. Київ, 2003.</p> <p>3. Мельник Я. Г., Лазарович О.М. Церковнослов'янська мова. Івано-Франківськ, 2017. С. 5-8.</p> <p>4. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 20-24.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела; тести	5 балів	Згідно з електронним розкладом
<p>Тема 3. <i>Праслов'янська спільність людей і праслов'янська мовна єдність.</i></p> <p>1. Генеалогічна класифікація слов'янських мов. Загальна характеристика сучасних слов'янських мов.</p> <p>2. Загальна характеристика праслов'янської мови. Хронологічні рамки і територіальна віднесеність праслов'янської мови.</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 16-33.</p> <p>2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ, 2000. С. 64-61, 69-73.</p> <p>3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 34-40.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела	5 балів	Згідно з електронним розкладом

<p>3. Вокалізм і консонантизм праслов'янської мови. Довгі та короткі голосні праслов'янської мови. Транскрипція праслов'янської мови. Закон відкритого складу.</p> <p>4. Фонетичні зміни у системі голосних праслов'янської мови. Зредуковані голосні, їх історія у різних слов'янських мовах</p>					
<p>Тема 4. <i>Фонетичні процеси у системі голосних праслов'янської мови, викликані дією закону відкритого складу.</i></p> <p>1. Монофтонгізація дифтонгів.</p> <p>2. Зміна давніх сполучень *or, *ol, *er, *el у середині слова між приголосними.</p> <p>3. Історія початкових дифтонгічних сполучень *or, *ol.</p> <p>4. Історія носових голосних.</p> <p>5. Зміна сполучень зредукованих з плавними r, l та виникнення складотворчих плавних</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 19-30.</p> <p>2. Мельник Я. Г., Лазарович О.М. Церковнослов'янська мова. Івано-Франківськ, 2017. С. 8-11.</p> <p>3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 41-48.</p>	<p>2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела; письмові завдання</p>	<p>5 балів</p>	<p>Згідно з електронним розкладом</p>
<p>Тема 5. <i>Фонетичні процеси у системі приголосних праслов'янської мови.</i></p> <p>1. Зміна приголосних у сполученні з j та перед голосними переднього ряду. Палаталізація приголосних у праслов'янській мові та наслідки у різних слов'янських мовах.</p> <p>2. Утрата кінцевих приголосних. Спрощення груп приголосних.</p> <p>3. Чергування приголосних та вивчення цієї</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 19-30.</p> <p>2. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 41-48.</p>	<p>2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела; тести; письмові завдання</p>	<p>5 балів</p>	<p>Згідно з електронним розкладом</p>

теми у школі.					
<p>Тема 6. <i>Основні тенденції формування граматичних категорій у праслов'янській мові.</i></p> <p>1. Формування граматичних категорій у праслов'янській мові:</p> <p>а) іменні категорії; типи основ іменників;</p> <p>б) дієслівні категорії;</p> <p>в) історія часових форм.</p> <p>2. Діалектна диференціація праслов'янської мови в кінці VI – поч. VII ст.</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С.19-25.</p> <p>2. Супрун А.Е. Введение в славянскую филологию. Минск, 1989.</p> <p>3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 51-60.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела	5 балів	Згідно з електронним розкладом
<p>Тема 7. <i>Праслов'янська лексика.</i></p> <p>1. Індоевропейський пласт праслов'янської лексики. Балтослов'янський пласт. Слов'янський пласт лексики.</p> <p>2. Лексика окремих слов'янських мов. Спільні риси в лексиці сучасних слов'янських мов.</p> <p>3. Фразеологічна спадщина праслов'янської мови. Фразеологічні паралелі в різних слов'янських мовах.</p> <p>4. Використання історичних коментарів у шкільних курсах мови і літератури</p>	Лекція, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С.19-25.</p> <p>2. Супрун А.Е. Введение в славянскую филологию. Минск, 1989.</p> <p>3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 51-60.</p>	2 год. опрацювати відповідні джерела	5 балів	Згідно з електронним розкладом
<p>Тема 8. <i>Розвиток писемності у слов'ян.</i></p> <p>1. Історичні передумови виникнення письма у слов'ян. Початок слов'янської писемності. Роль просвітителів Костянтина і Мефодія в історії розвитку письма у слов'ян.</p> <p>2. Давньослов'янські азбуки: глаголиця і кирилиця. Їх поширення. Історія кирилиці. Кириличні алфавіти україн-</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 130-166.</p> <p>2. Мельник Я. Г., Лазарович О.М. Церковнослов'янська мова. Івано-Франківськ, 2017. С.12-29.</p> <p>Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 62-67.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела; підготувати мультимедійну презентацію	5 балів	Згідно з електронним розкладом

<p>ської, білоруської, болгарської, македонської і сербської мов. Російська гражданська азбука. Кириличний алфавіт української мови: історія розвитку. Типи кириличного письма.</p> <p>3. Поширення у слов'ян латинської графіки, її трансформація у польській, чеській, словацькій, лужицьких, словенській і хорватській мовах. Діакритичні знаки і двознаки.</p> <p>4. Пам'ятки писемності у слов'ян: їх класифікація та характеристика</p>					
<p>Тема 9. Розвиток книгодрукування у слов'ян.</p> <p>1. Кириличні першодруки та їх значення для зміцнення міжслов'янських літературних зв'язків. Інкунабули у слов'ян. Початок розвитку книгодрукування у слов'ян.</p> <p>2. Книгодрукування у західних слов'ян. Кириличні першодруки Швайпольта Фіюля. Розвиток книгодрукування у Чехії.</p> <p>3. Книгодрукування у південних слов'ян. Перші кириличні видання у південних слов'ян. Перші слов'янські глаголичні друки.</p> <p>4. Книгодрукування у східних слов'ян. Видавнича діяльність Франциска Скорини, Петра Мстиславця та Івана Федорова. Розвиток книгодрукування у Києво-Печерській Лаврі</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 167-170.</p> <p>2. Мельник Я. Г., Лазарович О.М. Церковнослов'янська мова. Івано-Франківськ, 2017. С. 49-61.</p>	<p>2 год. опрацювати відповідні джерела; підготувати мультимедійну презентацію; тести</p>	<p>5 балів</p>	<p>Згідно з електронним розкладом</p>
<p>Тема 10. Становлення та розвиток слов'янської філології.</p>	<p>Самостійна робота</p>	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник</p>	<p>опрацювати відповідні джерела;</p>		

1. Становлення та розвиток східнослов'янської філології. 2. Становлення та розвиток західнослов'янської філології. 3. Становлення та розвиток південнослов'янської філології. 4. Зарубіжна слов'янська філологія.		Київ: Академія, 2013. С.246-329. 2. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 143-154.	підготувати мультимедійну презентацію		
--	--	---	---------------------------------------	--	--

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт 9.3. "Види контролю" Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»). Загальні 100 балів включають: 60 балів – поточний контроль (практичні заняття та підсумкові тестування), 20 балів – письмова контрольна робота, 20 балів – самостійна робота.
Вимоги до письмової роботи	Конкретне виконання завдання, осмислене пояснення, розуміння та вміння грамотно викладати свої думки.
Практичні заняття	Оцінюються за п'ятибальною системою
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.

7. Політика курсу

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких дій – реагування відповідно до ПОЛОЖЕННЯ про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та ПОЛОЖЕННЯ про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

8. Рекомендована література

1. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.). Курс лекцій // За ред. В.І. Ярового. Київ, 2003.
2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ, 2000.
3. Мельник Я.Г. Церковнослов'янська мова. Навчально-методичний посібник. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України для студентів ВНЗ. Видання четверте, перероблене та доповнене. –Івано-Франківськ, 2017. – 251 с.
4. Леута О.І. Старослов'янська мова. Київ, 2001.
5. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ, Академія, 2013. 344 с.
6. Кононенко В. І. Контрастивна граматики української та польської мов: навчальний

посібник. Київ: Вища школа, 2006. 391 с.

7. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. Інтернет ресурс. Режим доступу:
http://chtyvo.org.ua/authors/Semenoh_Oksana/Vstup_do_slovianskoj_filologii/

8. Супрун А.Е. Введение в славянскую филологию. Минск, 1989.

Викладач О.М. Лазарович